

גיטין לב

משה שווערד

1. תוספות מסכת גיטין דף לב עמוד א

השולח, גט שנתתי לך בטל הוא - לרבי דאמר בטלו מבוטל [1] נקט הגיע בשליח אורחא דמלתא דאז מותר לבטלו ורגיל הוא לבטלו אבל בפני ב"ד שלא בפני השליח אסור לבטלו מדרבנן משום תקנת ר"ג [2] ועוד נקט הגיע בשליח דהשתא אין צריך בית דין [3] אי נמי היא גופה אתא לאשמועי' דלא אמרינן לצעורה קא מיכוין כדאמרינן בגמרא ולא לומר דדוקא בכי האי גוונא בטל.

2. דבר יעקב מסכת גיטין דף לב עמוד א

ג] תד"ה השולח וכו' לרבי דנקט בטלו מבוטל נקט הגיע בשליח ... עוד תירצו התוס' דרבנותא נקט שאז א"צ ב"ד. א"נ רבותא נקט שלא אומרים לצעורה קמכוון, אבל במקרה שביטל בב"ד, ליכא הו"א שלצעורה קמכוון. והטעם י"ל שאם טרח ללכת לב"ד בודאי אינו מתכוון לצעורה, וגם י"ל שמפחד לצעורה בפני ב"ד. והפנ"י מבאר שאי אפשר לומר שכוונתו לצער אותה, כיון שהיא אינה יודעת מהביטול, וגם השליח אינו יודע. [ואף למ"ד בפני ג' שאיכא קול ובסוף תשמע, מ"מ כיון שאינה שומעת מיד לא מסתבר שכוונתו לצערה].

3. חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף לב עמוד א

ואם משהגיע גט לידה אינו יכול לבטל. ואפי' חזר בו תוך כדי דבור של נתינה וכדקי"ל (ב"ב קכ"ט ב') כל תוך כדי דיבור כדיבור דמי חוץ מע"ז וקדושין, ובגמ' דמפרש דהא קמ"ל אף על גב דמהדר בתרה לבטולה מסתברא דה"ה דהוי מצי למימר דהא קמ"ל אף על גב דבטליה תוך כדי דבור שהגיע לידה וה"ה בשעהגיע הגט ליד השליח לקבלה דיד שליח קבלה כידה ומכוין שהגיע לידו מגורשת.

4. ר"ן נדרים דף פז/א

והלכתא - תכ"ד כדבור דמי בר ממגדף ועובד עבודת כוכבים ומקדש ומגרש, ובפרק יש נוחלין לא חשיב אלא תרי בר מעבודת כוכבים וקדושין ולא פליגי דמגדף בכלל עובד עבודת כוכבים ומגרש בכלל מקדש דאיתקש יציאה להויה מגדף היינו שאם גדף וחוזר בו תכ"ד לא הויה חזרה ועובד עבודת כוכבים שאם אמר לעבודת כוכבים אלי אתה וחזר בו לא הויה חזרה ומקדש ומגרש שאם קדש או גירש וחזר בו תוך כדי דבור לא מצי הדר ביה ולא ידענא מ"ש הני ומנא להו לרבנן הכי ונראה בעיני דבשאר מילי דלא חמירי כולי האי כשאדם עושה אותם לא בגמר דעתו הוא עושה אלא דעתו שיכול לחזור בו תוך כדי דבור אבל הני כיון דחמירי כולי האי אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה ומשום הכי חזרה אפי' תוך כדי דבור לא מהני וראיתי לרבינו משה בר נחמן ז"ל בפרק יש נוחלין שכתב בשם ר"ת ז"ל דתוך כדי דבור כדבור דמי תקנתא הוא דתקון רבנן משום תלמיד הלוקח מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום והשוו מדותיהן בכל מילי בר מהני ולא ניחא לי וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה לעולם בקום עשה בנדרים אלא ודאי כדאמרן:

5. גליוני מנחת חן

מתני' השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו וכו'. הקשה הרעק"א (בתור"ה איהו וכו') אמאי מהני ע"י שליח הא קיי"ל מילי לא מימסרין לשליח ותירץ דדוקא אם עושה שליח לומר לסופר לכתוב גט, דהמילי לא הוי גמר מעשה רק שעיי"ז יכתוב הסופר זהו מקרי מילי, אבל היכא שנגמר הכל ע"י מילי כגון ביטול הגט דע"י הביטול נגמר כל הענין זהו חשוב כמעשה, עיין שם.

6. גליוני מנחת חן

שם קידם אצל אשתו וכו'. לאו למימרא דאילו הגיע בה ממילא דלא הוי בטל השליחות, ואמרי' לצעורה קא מכוון, אלא ה"ה דאילו הגיע בה ממילא דהוי בטל השליחות אלא אורחא דמילתא נקט, דכיון ששלח הוא שליח האיך יגיע הוא באשתו קודם השליח, אלא א"כ הוא מקדים וממהר ללכת אצלה (חי' רבינו קרשקש).

7. חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף לב עמוד א

גמ' הגיעו לא קתני אלא הגיע דאפי' ממילא ולא אמרי' לצעוריה הוא דקא מיכוון. [1] פרש"י ז"ל ולא אמרי' אין בדעתו לבטלו אלא לצעוריה בעלמא חדש או שני חדשים, ותמיהא לי דא"כ מאי נפקא לן בין שמתכוון לבטלו או לצערו ולעכבו מליתנו עכשיו דבין כך ובין כך אינו רשאי ליתנו עד שיאמר לו לשליח עכשיו אני רוצה ליתנו, דאטו מי שלא בטל שליחותו לגמרי אלא שאמר לו איני חפץ ליתנו עדיין מי יהיב עד שיחזור ויאמר לו עכשיו אני רוצה, ובשלמא לרב ששת דאמר לקמן בסמוך בטלו מבטל נפקא מינה למיפסל גיטא גופיה דאי אמרת לצעוריה קא מיכוון חוזר ומגרש בו כל אימת דבעי בעל דהא לא בטליה אבל השתא דאשמעי' דלבוטליה קא מיכוין אינו חוזר ומגרש בו אבל אנן כרב נחמן קי"ל דחוזר ומגרש בו וכדאיפסיקא הלכתא בהדיא בסמוך, [2] ומסתברא דהכי פירושא ולא אמרי' לצעוריה קא מיכוון כלומר אין פיו ולבו שוין אלא בפיו ובשפתיו הוא שמבטלו לצערו לשליח כדי שידאג ויצטער על עכובו אבל בלבו הוא שיתננו לה ורצה לצחק בו והילכך אם נתנו לה נחוש לכך להחמיר עליה מיהא לפוסלה מן הכהונה בגט זה ואי נמי פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר תהא צריכה גט משני, קמ"ל דאע"ג דהגיעו ממילא בטולו ביטול גמור ואין חוששין לקדושי שני ואפי' ריח הגט אין בו, כנ"ל.

8. גליוני מנחת חן

גמ' ולא אמרינן לצעורה הוא דקא מיכוין וכו'. פירש"י ולא אמרינן אין בדעתו לבטלו אלא לצעורה בעלמא חודש או חדשים וכו'. והקשה הרשב"א, א"כ מאי נפק"מ בין שמתכוין לבטלו או לצערה ולעכבו מליתן עכשיו, בין כך ובין כך אינו רשאי ליתנו עד שיאמר לו לשליח עכשיו אני רוצה ליתנו, ובשלמא לר' ששת דאמר לקמן לב: דאם מבטל גט אינו חוזר ומגרש בו, יש נפק"מ דאם התכוין לבטלו אינו חוזר ומגרש בו, ואם התכוין לצערה חוזר ומגרש בו, אבל אנן דקי"ל כר"צ דאפי' בטלו חוזר ומגרש בו, א"כ מאי נפק"מ, [לכן מפרש הרשב"א דלצעוריה קא מיכוון, היינו שאין פיו ולבו שוין, אלא בפיו ובשפתיו הוא שמבטלו לצעורה לשליח כדי שידאג ויצטער על עכובו, אבל בלבו הוא רוצה שיתננו לה ורצה לצחק בו, והילכך אם נתנו לה נחוש לכך להחמיר עליה לפסלה מן הכהונה בגט זה או אם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר תהא צריכה גט משני, קמ"ל דאפי' ריח הגט אין בו ואין חוששין לקידושי שני ע"ש.

9. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת גיטין דף לב עמוד א

ולא אמרינן לצעורה הוא דקמכוין. פרש"י לצעורא בעלמא "חודש או חודשים". הקשה הרשב"א כיון שאינו רוצה מיהת עתה ליתן הגט עד חודש או חודשים הרי אין השליח יכול לגרשה. ומאי נפקא מינה אם זהו משום ביטול או לצעורה.

ומדגיש הרשב"א שקושיתו לר"נ דקי"ל כותיה (לקמן בע"ב) שחוזר ומגרש בו. אבל לר"ש שאינו חוזר ומגרש בו איכא נפקא מינה דאם רק לצעורה הרי לא בטל הגט ומגרש בו עדיין. אבל אם בטלו אינו חוזר ומגרש.

ואמנם נחלקו הפוסקים להלכה דקי"ל חוזר ומגרש בו, איך הדין כשביטל בפירוש את הגט מלהיות עוד גט (עי' אה"ע קמ"א ס"ו). ואי נימא דהגט פסול ואין חוזר ומגרש בו, א"כ יש נ"מ כשאמר בלשון זה, דאם לצעורה קמכוין לא נפסל הגט ויכול לגרש בו אח"כ כשירצה הבעל, משא"כ אם לבטולה קמכוין. והרשב"א נחלק ומפרש לצעורה קמכוין כלומר לצעורה לשליח ואין פיו ולבו שוין ורק רוצה לצער השליח שיסבור שבטלו. אבל באמת רוצה הוא. ועי' תוס' (כאן) שהקשו היאך יתנו לה והוא עומד וצווח שמבטלו. ותירצו דס"ד דנחוש לחומרא שאינו מבטלו והוי ספק מגורשת ואם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר תצטרך לקבל גם ממנו גט. קמ"ל דודאי מבטלו, ובדאי אינה מגורשת. והרעק"א (בגליון המשנה) מיישב רש"י עפ"י שיטת הרא"ש דמינוי שליח הולכה צריך ב' עדים. וע"כ אם מבטלו להשליח צריך את"כ לחזור ולמנות בפני ב'. ואם רק לצעורה הרי המינוי קיים, ואח"כ א"צ ב' עדים.

10. תוספות מסכת גיטין דף לב עמוד א

ולא אמרינן לצעורה קא מיכוין - וא"ת פשיטא שהוא בטל היאך היה לנו לומר שאינו בטל והוא עומד וצווח [1] וי"ל דהוה אמינא כיון שאינו מביא עדים על כך א"כ אינו רוצה לבטלו [2] א"נ הוה חיישינן להחמיר משום דלמא לצעורה קא מיכוין קמ"ל דלא חיישינן.

11. דבר יעקב מסכת גיטין דף לב עמוד א

[ו] תד"ה ולא וכו' וא"ת פשיטא שהוא בטל היאך היה לנו לומר שאינו בטל והוא עומד וצווח - כוונתם להקשות כיון שהבעל ביטל הגט, היאך ס"ד שנאמר שהתכוון לצערה, ונתירנה לשוק. ותירצו כיון שביטל שלא בפני עדים יש ראייה שלא התכוון לבטל. והא דמהני הביטול שלא בפני עדים, הרי אין דבר שבערוה בפחות משנים, מבאר המהרש"א ע"פ התוס' [לג. ד"ה רבין] שכתבו שאם מבטל בפני השליח עצמו א"צ שני עדים. וצ"ל דמ"מ כיון שאורחיה לבטל לפני עדים, ס"ד שאיכא ראייה שהיכא שביטל ללא עדים אין כוונתו לבטל. וכתבו הקרני ראם והחת"ס והיד דוד שלפי תירוץ שני בתוס' שם, לא מהני ביטול בפני השליח ללא עדים, ולפ"ז צריך לתרץ כמו התירוצ' השני כאן. וסברת התירוצ' הראשון שביטול בפני השליח א"צ עדים, מבאר רע"א [לב: תד"ה ר"נ] שביטול שליחות א"צ עדות לקיומי אלא עדות לברורי בלבד, ולכן אם השליח שמע ויודע מהביטול א"צ בפני עדים.

[ז] בא"ד - א"נ הוה חיישינן להחמיר משום דלמא לצעורה קא מיכוין קמ"ל דלא חיישינן - מבאר המהר"ם שאין הו"א שהגט יהיה גט כשר להתירה לשוק, אלא שס"ד שלחומרא נחשוש שהוי גט ותהיה אסורה על בעלה אם הוא כהן.

ומקשים האבני נזר [אה"ע סימן שסו - א] ורע"א [בכתב וחותם הובא באילת השחר], הרי אנו רואים לפנינו שאומר בפה ביטול, ויש לנו ספק אם בלבו מתכוון לצערה, א"כ הוי דברים שבלב שאינם דברים, ולמה צריך לחשוש שמא בלבו חשב לצערה.

ומתירץ האבנ"ז ע"פ התוס' [להלן ד"ה מהו בתי' ראשון] שכתבו שדברים שבלב לא מהני משום שהיה לו לפרש דבריו, ואם לא פירש איכא ראייה שאין לו גמירות דעת שיחולו הדברים שבלב, וא"כ כאן שחשב לצערה, א"א לומר שהיה לו לפרש דבריו, דזה הרי כל כוונתו שהיא סבורה שהגט בטל, ואינו רוצה לפרש דבריו כדי שהיא לא תדע שכוונתו רק לצער ולא לבטל. וכע"ז תירץ אילת השחר. והאבנ"ז מקשה ששמע שהתוס' דוחים התירוצ' הזה, ומביאים ראייה מכפיה דגט וכפרה, שאין זה הטעם. ולכן מתירץ האבנ"ז ע"פ דברי אב"י להלן, דבטל ב' לשונות משמע, וא"כ יתכן שאומר בפיו לשון ביטול, ובלב כוונתו ללשון לשעבר שלא מועיל הביטול.

12. דבר יעקב מסכת גיטין דף לב עמוד א

[ח] מהו דתימא לא אלימא שליחותיה דבתרא משליחותיה דקמא דלבטליה קמ"ל - פ"י קמ"ל כיון דשלוחו של אדם כמותו, כמו שהוא יכול לבטל השליחות, כך יכול למנות שליח לבטלה. והחזו"א [סימן קמז] מקשה מה

ההו"א שלא יוכל לבטל ע"י שליח, הרי שלוחו של אדם כמותו. [1] ותירץ שס"ד שאין השליח הראשון צריך להאמין לשליח השני, ואפ' האמת עם השני מ"מ ס"ד שאין זה ביטול כיון שלא נעשה בפני שנים, קמ"ל שהוי ביטול כיון ששליח ראשון יכול לשאול פי הבעל. ודבריו צ"ב בלשון הגמ' ויוצא לפי דבריו חידוש, ששליח ראשון חייב לשמוע בקול שליח שני אף ששליח שני הוא עד אחד ואין דבר שבערוה פחות משנים, כאן חייב לשמוע בקולו או לשאול את הבעל.

[2] הרש"ש כתב לבאר מהו דתימא לא אלימא שליחותיה דבתרא משליחותיה דקמא דלבטליה, פי' על דרך שאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהיה גדול ממנו.

13. תוספות מסכת גיטין דף לב עמוד א

מהו דתימא איגלאי מילתא למפרע דבטולי בטליה קמ"ל - ורבא דאמר לקמן (דף לד.) דגלוי דעתא בגיטא מלתא היא היינו שנודע קודם שהגיע גט לידה אבל אם לא נודע אותו גילוי דעתא עד אחר שהגיע לידה לאו כלום הוא כגון דהוה רהיט בתר שליח לבטוליה וסבר שליח דהא דרהיט בתריה דבעי למימר אשור הב לה כדאמר לקמן (שם) וכי מבטל ליה אחר שבא לידה לפי שסבור שעדיין הוא ביד השליח ולא בא לידה אגלאי מילתא למפרע דלבטולי הוה רהיט קמ"ל מתני' דלאו כלום הוא וטעמא משום דבאותה שעה שהוא רץ לא נודע דעתו לא לשליח ולא לאשה ולא לב"ד והוה להו דברים שבלב דאינן דברים אף על פי שנאמן לומר כך היה בלבי ואף ע"ג דבעלמא גבי ההוא דזבין אדעתא למיסק לארץ ישראל (קדושין דף מט:) בדין הוא דלא הוו דברים כיון שלא חשש לפרש רוצה הוא שיתקיים הדבר בכל ענין אבל כאן עושה כל מה שיכול לעשות מ"מ עשאוהו כדברים שבלב ואין להקשות דמי איכא מידי דמדאורייתא לא הוי גט ומדרבנן הוה גט דכיון שקצת דומה לדברים שבלב לא חשיבא עקירת דבר מן התורה ועדיפא מינה אמרינן בבטול שלא בב"ד בלא ידיעת שליח ואשה דמשמע פשט הלכה דלא הוי בטול וצ"ע כי שמא בטול שלא בב"ד אינו מועיל להקל אבל יועיל להחמיר ועוד נראה לר"י כי דברים שבלב אינן דברים אפ"י היכא דקי"ל שנאנס מלפרשם כמו שרוצה להוכיח בפ"ב דקדושין (דף נ.) דדברים שבלב אינן דברים וכופין אותו עד שיאמר רוצה אני דגט ודכפרה ולא מהני דברים שבלב להיות דברים אלא היכא שבלא גילוי דעתו יש לנו לדעת דעתו מעצמנו.

14. דבר יעקב מסכת גיטין דף לב עמוד א

יד [בא"ד - ואין להקשות דמי איכא מידי דמדאורייתא לא הוה גט ומדרבנן הוה גט - רע"א מקשה מה קושית התוס', הרי מצינו שרבנן עקרו קידושין מיניה כדי להתיר אשתו, כמבואר בגמ' [להלן לג' א] שפריך לפי רשב"ג שסובר בטלו בב"ד אינו מבטל, איך רבנן יכולים להתיר אשת איש לעלמא, ומשני כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש והפקיעו רבנן קדושין מיניה. ומתיר רע"א שהתוס' הבינו כיון שהגמ' כאן [לגבי רץ לבטל השליח] אינה מקשה איך רבנן הפקיעו, משמע שכאן א"צ לומר הטעם משום שרבנן הפקיעו הקידושין למפרע, אלא שיש כח לחכמים לבטל הקדושין מכאן ולהבא. וכתב רע"א [למשנה] נ"מ אם נעקר למפרע או מכאן ולהבא, אם קדשה שני לפני הגט, דאם הקדושין נעקרו למפרע מקודשת לשני.

15. חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף לב עמוד א

אבל לדידה לצעורה קא מכוין. פי' [דאי] לביטול שליחות קא מכוין לימא ליה לשליח, קמ"ל דאפי' הכי דאמר לדידה לא אמרינן לצעורה קא מכוין אלא שהשליחות הוא שביטל.

16. חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף לב עמוד א

פסול הוא אינו גט לא אמר כלום, דאינו אלא כאומר שאין זה גט ואנו רואין אותו שהוא גט ושהוא פסול שאינו נכתב כתקנו באותיות ובלשונו ואנו רואין אותו כתוב כהוגן ואינו אלא כמשנה את הידוע, וקשיא לי ודילמא פסול הוא שנכתב במחובר או שלא לשמה או שהוא מזויף קאמר דמהימן מגו דאי בעי מבטיל ליה, וי"ל דאי להכי נתכוון פרושי הוה מפרש מאי פסולו מיהא דכיון דאנן כשר חזינן ליה אם איתא דאית ביה פסול מימר הוה אמר פסול הוא משום כך ומשום כך.

17. חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף לב עמוד א

אמר אביי בטל שתי לשונות משמע דליבטיל ומשמע דבטיל. [1] פירש רבינו נר"ו דבלשון בטל הוא משמע הכל שכבר היה בטל ושהוא מבטלו עכשיו והכל הוא בכלל הלשון דתרויהו משמע בלשון בטל בטל

היה בטל יהיה, והיינו דאמרינן דגבי גט לישנא דמהני ביה קאמר, כלומר דכיון דמלישנא דבטל הוא משמע הכל אף על גב דגבי גט בטל היה לא עביד כלום מכל מקום משמעות דאית ביה נמי דבטל יהיה מהני, וגבי מתנה דלא מהני לשון עתיד מהני לישנא דמעיקרא דמשמע לישנא דבטל הוא, כך פירש רבינו נר"ו ונכון הוא, [2] אבל רש"י ז"ל נראה שהוא מפרש דלישנא דבטל לא אמרי ליה אינשי אלא אדעתא דחד או שכבר היה בטל או דליבטיל השתא, הלכך גבי גט דבעי(נן ד) לבטליה אמרינן דלישנא דמהני קאמר והיינו דליבטיל שהרי אין אדם מוציא דבריו לבטלה ומסתמא מאי דקאמר רוצה הוא שיועיל וכיון דאפשר דההוא לישנא משמע דליבטיל אמרינן דליבטיל קאמר, והוא הדין גבי מתנה דמהני לישנא דמעיקרא דאמרינן דבטל היה קאמר ומטעמא דפרישית, (ו) כן נראה ממה שפרש"י ז"ל והוא פי' נכון גם כן.

=====

18. תוספות מסכת גיטין דף לב עמוד ב ד"ה להולך לאו

להולך לאו כזכי דמי - בגט לא שייך לומר הולך לאו כזכי דאפילו זכי נמי לא מהני ולא נקטיה אלא לסימנא בעלמא לומר כי היכי דלא מהניא הולך בגט לא מהני נמי במתנה.

19. תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף לב עמוד ב

להולך לאו כזכי. לסימנא בעלמא נקטיה כלומר כי היכי דהולך לא מהני בגט במתנה נמי לא הוי הולך כזכי אבל בגט אפילו זכי לא מהני.

20. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת גיטין דף לב עמוד ב

תוד"ה להולך לאו כזכי. ויש ראשונים שמיישבין דאירי שאמר כן לשליח לקבלה, דבזה באמת אם היה הולך כזכי אז היה זוכה כדאיתא לקמן.

21. שערים מצויינים בהלכה

נפקא מינה להולך לאו כזכי דמי. כתבו התוס' הכא בגט לא שייך לומר הולך לאו כזכי דמי, דאפי' אמר זכי בגט זה לאשתי לא אמר כלום, אלא לסימנא נקטיה כו'. טעמיה דהתוס' משום דגט אינו זכות לה אלא חוב לה כדאמרינן לעיל (יא:). ועי' מה שכתבנו שם (ד"ה כל האומר תנו) בענין זה. [והרשב"א והריטב"א כתבו דגם בגט איכא נפ"מ דפעמים זכות הוא לה, כגון שהוא שכיב מרע, ואם

ימות תפול לפני יכם והיא אינה רוצה בו. ועי' בתוס' ביבמות (צד. ד"ה כי תיבעי) דהיא שונאת אותו, ויותר שכית דסניא ליה ממה שתאהב אותו כו'. וא"כ זכות הוא לה, [ושפיר קאמר הכא דשליח הגט וכן שליח מתנה הולך לאו כזכי דמי.]

22. תוספות מסכת גיטין דף לב עמוד ב ד"ה התם דיבור

התם דיבור ודיבור הוא - מתוך הלשון משמע דאפי' ביטלו בפירוש אינו מבוטל מדקאמר התם דיבור ודיבור הוא משמע דהכא לאו דיבור ודיבור הוא אלא דיבור ומעשה וגם מדקאמר גט גופיה מי קא בטיל משמע דאין לו כח לבטל אבל בקידושין בריש האומר (דף נט.) אין שם כל זה האריכות וכתוב בכל הספרים נהי דבטליה מתורת שליחות מתורת גט לא בטליה משמע דאם ביטלו בפירוש מודה רב נחמן דבטל וכן צריך לומר דגט לא חשיב מעשה כל זמן שלא הגיע ליד האשה דאי לאו הכי תקשי לרב ששת כדפירשנו לעיל ומדקאמר בפ"ב (לעיל דף יח.) גבי נכתב ביום ונחתם בלילה דלא הכשיר ר"ש מיכן עד עשרה ימים דחיישינן שמא פייס פי' שמא ביטל את הגט כדפי' ר"ת אין ראיא כדפרי' בפ"ב ועוד דשמא התם לא נחתם לא חשיב גמר מעשה.

23. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת גיטין דף לב עמוד ב

ר"ש אומר אינו חוזר ומגרש בו. פירושו דהוי ביטול ה"ספר כריתות", דהבעל היוצר מגט זה ספר כריתות יכול לבטל את הספר כריתות ממנו כל זמן שלא ניתן לאשה.

24. חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף לב עמוד ב

ה"ג גיטא גופיה מי קא בטיל. כלומר דגופו של גט אי אפשר להתבטל לעולם אחר שנכתב בכשרות הא למה דומה למי שכתב ספר תורה לשמה וחוזר ומבטלו שלא כל הימנו לפסול מה שנעשה כבר בהכשר, ותדע לך דאם איתא דגט גופיה אפשר להתבטל היכי אמר רב נחמן דחוזר ומגרש בו משום דלא ביטל אלא שליחות (והוא) [והא] יהא חרס יהא כחרס קאמר והאי לישנא אם איתא דגט אפשר לבטלו טפי מוכח דאגט גופיה קאמר ולא אשליחות, אלא משום דלא אפשר ליה לקיומיה בגט גופיה שהרי אי אפשר לבטלו וכדכתיבנא אמרינן דאשליחותא הוא דקאי וקיימינן ליה במה שאפשר, וזה ברור וכן דעת הרמב"ן ז"ל, ואיכא מ"ד דגריס גיטא גופיה מי בטליה משמע דאילו בטלו דבטל, וכן דעת הרמב"ם (פ"ו מהלכות גירושין הכ"א) שכתב דהיכא שביטל הגט בפירוש מלהיות גט דבטיל ואינו מגרש בו לעולם, וזה אינו מחזור וכדכתיבנא.

25. תוספות על קידושין דף נט/ב

מתורת גט לא בטליה. פי' דמסתמא אינו מתכוין לבטל אלא השליח ולפי זה אם אמר בפירוש אני מבטל הגט עצמו שהוא בטול ופסול לגרש בו ובפרק השולח (גיטין דף לב:) גריס גיטא גופיה מי קא בטל משמע שאין הגט מתבטל וצריך לפרש אתה סבור שהגט יכול ליפסל בביטול ולא היא דהרי הוא כמו מעות שאינן מתבטלות דמאחר דהגט כתוב כהלכתו אינו יכול לבטלו ואם ירצה יחזור ויגרש בו:

26. שערם מצויינים בהלכה

גיטא גופיה מי קא בטיל. עי' בתוס' (ד"ה רב ששת) דכתיבת גט לשמה חשוב כמו כתיבת ס"ת, שאינו יכול לחזור ולבטל. והרשב"א כתב דהגט שנכתב לשמו ולשמה אין

כח בהדיבור לבטל מעשה כזו, דהא גבי קידושין אי מבטל לכסף קידושיה מי איכא למימר דאינו חוזר ומקדש באותו כסף עצמו, וה"נ דכוותיה. ותמוה לי על דמיון זה, דהא הגט אינו שוה אלא לו לבדו, דלשאר אנשים אינו כשר לגרש בו שלא נכתב לשמם, אבל הכסף שוה לכל בני אדם, והיאך יכול לבטלם, הא בטלה דעתו אצל כל בני אדם כדאמרינן כזה בסוכה (ד.) ובכמה מקומות בש"ס, וצע"ג להבין סברת הרשב"א. והחתם סופר מקשה אתוס' דמדמה כתיבת גט לשמה כמו כתיבת ס"ת לשמה, דהא גבי ס"ת יש בה קדושה, והקדש הוא דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט הוא וכאילו הקדיש נכסיו, משא"כ לשמה דגט אין בו קדושה ואתי דיבור ומבטל דיבור כו' עי"ש. ועי' בדברינו לקמן (לד: ד"ה והוא).

ג) שיטת הרמב"ם בביטול הגט

ועפ"י הבנה זו בגדר הדין לשמה בגט, יש להבין יסוד כל הסוגיא דגיטין (לכ:), שנחלקו רב נחמן ורב ששת בגט שביטלו, אם חוזר ומגרש בו או לאו, ועיי"ש בתוס' (ד"ה התם) ב' דיעות בביטול הגט בפירוש, אי מודה ר' נחמן לר' ששת דבכה"ג אינו חוזר ומגרש בו. וכן דעת הרמב"ם להדיא פ"ו מגירושין הכ"א, דביטול בפירוש אינו חוזר ומגרש בו, וז"ל שמה, השולח גט ביד שליח וביטל הגט, הרי חוזר ומגרש בו כשירצה, שלא ביטלו מתורת גט אלא מתורת שליחות. לפיכך אם היה הגט ביד הבעל וביטלו... אינו מגרש בו לעולם, והרי הוא כחרס הנשבר וכו'. וענין זה תמוה טובא, דכבר כתבו התוס' בפשיטות (בגיטין שמה סד"ה רב ששת) דאם כתב אדם ס"ת לשמה שאינו יכול לחזור ולבטל, ומאי שנא גט שיוכל לבטל הלשמה. והי' אפשר לחלק ולומר, דלאחר שכבר גמר כתיבת הס"ת, אין על הסופר עוד דינים כלל, ואינו „בעלים" על הכשר הס"ת, שיוכל לבטל הלשמה ממנו, משא"כ בגט, דכל זמן שלא ניתן הגט, עדיין הוא בעל האשה ובידו למנוע מלידתו כל עיקר, ושפיר הוי „בעלים" על הכשר הגט לבטל הלשמה שלו. אכן טפי נ"ל עוד בתוספת ביאור ע"פ מה שהסברנו בכוונת הרמב"ם הנ"ל, דגדר ענין לשמה בגט היינו, דהכתיבה והנתינה שתייהן ביחד מהוות מעשה הגירושין, וי"ל דבעינן שיהי' צירוף ביניהם, כדי שיוכלו לפעול ביחד את ענין

ומן ההכרח צ"ל דאין כאן ב' טעמים נפרדים לפסול גט כזה, אלא הכל טעם אחד הוא, דבגדר דין לשמה ביאר רבנו הגרי"ד שיח' דגט אשה שונה משאר שטר קנין דעלמא כזה, דבכל שאר שטרי קנין, כתיבת השטר הוא רק הכשר החפצא של הקנין, ומעשה הקנין היינו — מסירת השטר. משא"כ בגט אשה, דילפינן מקרא דבעינן כתיבה לשמה, והיינו — דצירוף הכתיבה והנתינה ביחד הוא מעשה הקנין של הגירושין, וממילא, כמו בנותן גט לאשה דעלמא קודם שקידשה, על מנת שתתגרש בו לאחר שיקדשה, דאינו גט, דקיי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, כמו כן הכותב גט לאשה דעלמא — קודם שקדשה, אדעתא לגרשה באותו גט לאחר שיקדשה, אינו גט, דתחילת הגירושין צריכה להיות משעת כתיבת הגט. וזהו כוונת

הגירושין, וצירוף זה צריך להתהוות ולחול ע"י מה שמתכוון בשעת כתיבה — שבגט זה יגרש את אשתו, וימשיך בדעתו זו עד שעת הנתינה, ואם חזר בו אח"כ מלגרש בגט זה, הרי נפסק ונתבטל הצירוף הנצרך, ומיקרי הגט שלא לשמה. וזהו ענין ביטול הלשמה השייך בגט ולא בס"ת, דזה פשוט דאי אפשר לבטל „לשמה" שכבר חל בעבר, ובס"ת, הרי כבר חל הלשמה, ואיך יבטלו. משא"כ בגט, דענין דין לשמה אינו רק דבעינן לכוונה זו בשעת כתיבה, אלא בעינן שימשיך בכוונת הלשמה משעת כתיבה עד שעת נתינה, בכדי לפעול הצירוף הנצרך ביניהם, וכאמור, וכשחוזר בו מלגרש, הרי לא המשיך בכוונה זו, ונמצא שהוא מבטל הלשמה דהשתא.

1. שערים מצויינים בהלכה

ובענין שחוששין דהמומר יבטל הגט, עי' בתרומת הדשן (פ"כ סי' מא) דשמע בשם המהרי"ל דאסור לעשות גט להולכה כשמגרש מומר, משום דודאי מבטל שליח כשישמע דצריך לקבל שלא לבטל, אמנם מורי ז"ל עשה שליח להולכה והיה משביע המומר בקללות האורוות בתורה שיבאו על ראשו אם יבטל הגט כו'. ומובא להלכה בשו"ע (אהע"ז סי' קמ סי"א). ועי' בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קלב) בשם ספר דברי אמת (סי' ג) דהא דפסק הרמב"ם דאין לחוש שמא ביטל, אפשר דהיינו בישראל כשר משא"כ במומר. והמהרש"א הביא מראשונים ואחרונים דאין לחוש לביטול הגט במקום עיגון. ובשו"ת חתם סופר (אהע"ז ח"ב סי' מג) הביא בשם הב"ח (סי' קמ) שהקשה, מ"ט לא ניהוש בשליח קבלה שמא ביטלה השליח בינתיים, ותי' דלא חיישינן לזה, כיון דצריך לבטלו בפני עדים, והחת"ס כתב דדברי הב"ח תמוהים, דמתוס' כאן (ד"ה ור"ג) משמע דמדאורייתא אפי' ביטל בינו לבין עצמו מועיל, רק מדרבנן תקנו לבעל המבטל משום חשש ממזרות, אבל באשה המבטלת לא מצינו תקנה זו. אמנם בפנ"י כתב דמן התורה אין ביטול בפחות משנים דאין דבר שבערוה פחות משנים, וצדקו דברי הב"ח. ועי' בשו"ע (אהע"ז סדר הגט סי' קנד סכ"ו) כששולח גט ביד שליח טוב הוא שישיבנו הבעל בשבועת התורה שלא ימסור מודעא ושלא יבטל הגט. וברמ"א כתב דאם הוא מומר לעכו"ם שאינו מקפיד, משביעין אותו על חלקו לע"ה כו'.

1. שעורי הרב (סולובייצ'יק) מסכת גיטין דף לב עמוד א בענין ביטול הגט

א. גדרו

איתא במשנה, השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל. ולבאר ענין ביטול הגט יש לעיין במחלוקת רב נחמן ורב ששת לקמן (לב ב). שרב נחמן סובר שגט שנתבטל חוזר ומגרש בו ורב ששת סובר שאינו חוזר ומגרש בו. ולכאורה בזה נחלקו, שרב נחמן סובר שאין בכח

הבעל אלא לבטל את השליחות ולא לבטל את החפצא דגט ורב ששת סובר שיש בכחו אף לבטל את החפצא דגט ולכן אינו חוזר ומגרש בו. 1 ומאחר שהגמרא הסיקה דהלכתא כוותיה דרב נחמן וכן פסק הרמב"ם (פ"ו מגירושין הכ"א), צ"ל שביטול היינו ביטול שליחות. 2

אולם א"כ קשה למה כתב הרמב"ם (שם הכ"ב) שלשון ביטול הוא, "גט זה לא יועיל לא יתיר לא יעזוב וכו'", שמשמעות לשונות אלו היא ביטול הגט, דהו"ל להצריך לשונות שמשמען ביטול שליחות. וגם יש לתמוה בלשון הרמב"ם (שם הכ"א), "השולח גט ביד שליח ובטל הגט הרי זה חוזר ומגרש בו כשירצה שלא בטלו מתורת גט אלא מתורת שליחות", דיותר הו"ל למימר שחוזר ומגרש בו משום שאין בכח הבעל לבטל את הגט. ומשמעות לשון הרמב"ם היא שאף לרב נחמן ביטול הוא ביטול הגט אלא שהגט אינו מתבטל מתורת גט אלא מתורת שליחות. אך דבר זה טעון ביאור.

ויש עוד הוכחה שלהרמב"ם ביטול הוא ביטול הגט ממ"ש (שם הי"ח), "שלח הגט ביד שנים הרי זה יכול לבטל זה שלא בפני זה ואפילו היו עשרה משבטלו בפני האחד מהם בטל הגט". והנה טעם דין זה שמשבטלו בפני האחד בטל הגט הוא ששליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה, 3 הרי שביטול הוא ביטול שליחות. אולם הרמב"ם לא כתב ששליחות כולם בטילה אלא שהגט בטל, ומשמעות לשונו גם כאן היא שביטול אינו ביטול השליחות אלא ביטול הגט.

עוד כתב הרמב"ם (שם הכ"א), "אם היה הגט ביד הבעל ובטלו כגון שאמר גט זה בטל הוא אינו מגרש בו לעולם". הרי שאף שהרמב"ם פסק כרב נחמן שחוזר ומגרש בו, מ"מ הוא סובר שאם הבעל אמר בפירוש שהוא מבטל את הגט אז הגט בטל ואינו חוזר ומגרש בו, וכ"כ התוספות (לב: ד"ה התם) עפ"י הסוגיא בקידושין. וא"כ להרמב"ם והתוספות אין לומר כמ"ש לעיל שרב נחמן ורב ששת פליגי באם יש בכח הבעל לבטל את החפצא דגט או רק את השליחות, שלכו"ע יש בכחו לבטל את החפצא דגט. אלא צ"ל שרב נחמן ורב ששת פליגי באומדן דעתא דהבעל בסתם ביטול, אם נתכוין לביטול גט או לביטול שליחות. ולכו"ע אם פירש להדיא שנתכוין לביטול הגט, הגט בטל.

עוד נראה לבאר שענין ביטול הגט הוא בטול הכשר הלשמה של הגט, 4 שכבר ביארנו שהכשר הלשמה של הגט הוא צירוף כתיבת הגט לנתינתו, 5 והרי כשהבעל אומר שהוא מבטל את הגט הוא מחליט שלא לגרש בגט זה לעולם, ובזה הוא מבטל כל אפשרות לצירוף בין כתיבת הגט לנתינתו, וא"כ הגט בטל משום שאינו לשמה.....